XXXV. évf. Cluj-Kolozsvár, 1925. Julius 7. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Nyár.

A fák virágjai elvirultak már, a madár éneke alább hagyott s az ember is benne van a derekas munkában. A gyümölcs állandóan érik, a madárfiókák elrepülnek, de az ember kitartóan dologhoz lát. Szénacsinálás, kapálás, aratás egymással összeérnek s mindezt a szorgalmas földművelőnek kell végrehajtania. A hivatalok egy része, az iskolák üresek lesznek, sokan üdülést keresnek az eddigi idegölő munka után; de a határ, a természet kebele benépesedik s egy emberraj szorgosan végzi hivatásos kötelességét.

A nap melege alatt elkezd pattogni a kalász, sárgulni a mező s folytonos aggodalmak közt sarlót élez a gazda.

Verejtékes munka, napsugár és lelkiöröm együttjárnak rendesen s amig a nyár a mezőre csalogat szegényt és gazdagot és amig az időjárás viszontagságai közt sokszor elszorul a földmives lelke: imára nyilik ajaka s könyörög Istenhez, az egek Urához, a szerető édes jó Atyához: Istenem, adj erőt és tartsd meg megmutatott áldásodat!

Mi is imára kulcsoljuk kezünket és nyitjuk szánkat, mondván: Miatyánk, adj szorgalmas és munkás kezet, jó és könyörületes szivet, hivő lelket s áldást a testnek és a léleknek egyaránt, mindörökké!

K. E.

TŰZHELY MELLETT

Az igazságról — az igazság nagybirtokosaihoz.

(Ifjusági pályamunkából).

Az igazság nagyon világos, és ti szeretitek az igazság világosságát.

Az igazság annyira magától jön, hogy még bizonyitani is lehet, és ti nagyon szivesen bizonykodtok azzal, ami magától jön.

Az igazság a befejezettség, az elvégzettség, a nincs tovább, a pont, és ti igen nagyrabecsülitek a pontos utánamondást, a kockázat nélküli *idem per idemet.*

Az igazság lexikonba való leszürt lényeg, kihámozott holmi, kikészitett muzeumi látványosság. Mig pecsétes hét lakat alatt hivalkodtok vele, gondolkoztatok-e rajta, hogy magatokat tesz meglánccolt rabokká?!

Mert az igazság az ember nyomorusága: akit szabaddá tehetne, az nem birja meg s aki ugy hiszi, megbirná, az egész életében attól koldul.

Mert az igazság nem az igazságért szükséges s akik mindig benne utaznak, szemtől-szembe soha meg nem láthatják. Mert igazság csak addig van, amig hiszek benne s csak azért él, mert keresztre feszitették. Gonoszok akik letagadják s együgyüek, akik sirnak érte, mert az igaz ember ereje abban van, hogy nem hisz akármiféle kisértetben s mert a merészségnek, lendületnek, akaratnak, dacnak és szeretetnek nincs is szüksége kiizzadt igazságokra.

S ti mégis izzadtok. Akarjátok, egyre akarjátok az igazságot s nem veszitek észre, hogy az igazság csak eredmény, befejezés, elvégzés, halál, nem pedig kezdet, lendület, élet, fiatalság.

Nem . . ., nem kell az igazságotok, nem kellenek mumiák. Igazság helyett csak egy kis igazság-szomjat adjatok. Ne az igazságot, hanem az *igazság lelkét* adjátok, a teremtő igazságot. *Pálffi Zoltán.*

Memento.

A folyó maga vágja partját,
Az eszmét fel hiába tartják
Mesterkedő emberkezek.
A folyó omlik, árad, árad...
De megtanultok uszni, gátak,
Ha az idő elérkezett.

Pálffi Márton.

●●●

NŐK VILÁGA.

Levél az Unitárius Nőkszövetségéhez. Megjelent az unitárius énekeskönyvünk legujabb kiadása. Nagy örömmel és lelkesedéssel üdvözöltük. Örömünk igazán tiszta volt. Mert mi célja volna más ennek a kis könyvnek, mint Isten dicsérete. Istent dicsérni, hozzá imádkozni imáinkban vagy énekben keresztényi kötelességünk. A harang hivó szava, az orgona zúgása, a gyülekezet lelkes éneke, a magunkban csendesen elgondolt imák szállanak fel Isten szine elé, mintegy hálaadásképen azért a sok földi jóért, amiben részünk van. Ez a hálaadás a legkevesebb, amivel Istennek tartozunk. Magánimáját mindenki akkor és ugy végzi, amint szükségét érzi annak. Nem igy állunk a templomi imádkozással. A templomi istentiszteletnek ősidőktől fogva bizonyos szabály szerint kell végbemennie. Ezen a szabályon újitani, módositani nincs szándékunkban. Én ez alkalommal egy olyan tényre szeretném a figyelmet felhivni, amit azt hiszem, akaratlanul bár, de régi időktől fogva gyakorolunk. Miért van az s ha már úgy van, mivel tudjuk magyarázatát adni annak, hogy az istentiszteletet bezáró ének alig hangzik fel, mi már sietünk otthagyni helyeinket és igyekszünk kimenni, holott a templomi szertartáshoz az az utolsó zsoltár éppen úgy hozzátartozik, mint pl. a könyörgés vagy a karének. Az orgona szól, száll az ének égfelé s mire vége, látja a kántor, hogy egyedül, önmagában van, a templom kong az ürességtől. Nem tudom, helyénvaló-e a hasonlatom, de rám ez a korai távozás éppen azt a benyomást teszi, mint mikor szinházban a harmadik felvonás közepén ugrál fel a nem éppen müértő közönség, hogy kabátját minél előbb megkaphassa és ezzel a szinészeket is meg a többi nézőt is zavarja. Ez a hasonlat jut önkénytelenül eszembe, mikor a bezáró ének kezdetén rögtön otthagyjuk a templomot. Az istentisztelet az első harangkondulástól az orgona utolsó akkordjáig tart. Miért röviditjük meg azzal a pár perccel azt az előirt szertartást? Sajnos, ez nem csak itt nálunk, hanem vidéken is általános szokássá vált. Unitárius asszonyok! Ha nézetemet ti is osszátok és helyeslitek, tegyünk valamit, hogy ezt a rossz szokást küszöböljük ki. Szoktassuk rá magunkat az istentiszteletet a végéig meghallgatni. Jusson eszünkbe Jézus mondása: Add meg a császárnak, ami a császáré s Istennek, ami az Istené. *Borbély Istvánné.*

Fagart Lucia halála. Elmult harminc esztendeje, hogy az erdélyi unitárius leányok sorra Londonba járnak tanulmányaik befejezésére. Nem volna könnyü feladat megitélni, milyen előnyök származtak abból, hogy leányaink egy évet vagy több időt tölthettek a kitünően vezetett Camsing nevü felsőbb leányiskolában. A tanulmányok sokasága és a gondos sportélet nagy jótétemény volt,

de nem kisebb a társadalmi érintkezés, a személyes ismeretség tágitása. Minden leánynak van ma is egy-egy kedves családja, mellyel fenntartja az ismeretséget, de olyan közös ismerős, olyan önzetlen, sőt önfeláldozó és megértő anyai barát, amilyen Miss Tagart volt, nincsen s talán nem is lesz. És fájdalom, Miss Tagart immár bevégezte gyönyörü pályáját 89 éves korában, folyó évi május hónapban. A halál minden természetes köteléket elszakit és sirba visz magával. Előbb-utóbb megnyugszik a vesztes. De amikor egy nagy históriai szervezet lelki feje, szellemi vezére és erkölcsi alapja szünik meg, akkor a jaj és a könny helyett a mélységes levertség, a jövő iránti komoly aggodalom tolódik előtérbe. Most, midőn Miss Tagart urnő fölött tömörült össze a föld göröngye, Erdély unitáriussága már nem a halottat, hanem önmagát siratja. Vissza kell emlékeznünk az ötvenes évekre. A bezárás veszedelme fenyegette iskoláinkat. Az angol unitáriusok erdélyi tagja, Paget János figyelmeztette az angol unitáriusokat. Azok felkérték jeles londoni papjukat, Fagart Edvardot, hogy személyesen utazzék ide és lássa meg a bajt. Nem jött üres kézzel és nem jött egyedül. Vele volt leánya, a 22 éves gyönyörü Lucia. Itt elvégezték a rájuk bizott föladatot, élvezték Paget szivességét és megismerték az erdélyi unitáriusokat. Vagyoni függetlensége megsegitette, hogy egy egész életet jótékonyságban, a nemes eszmények ápolásában töltsön. Minden jótékony intézményben első munkás volt, de főleg a távoli magányban és a külföldön élő unitáriusok s első helyen a leányok érdekelték. Megalapitotta a Postai Missziói Társaságot, hogy a távol levő unitáriusokkal levelezés, könyvek és füzetek küldése által fenntartsa az összeköttetést. Szervezett kiránduló társaságokat Schweizba, Erdélybe s az unitárius összejövetelekre. Hazánkat számos izben meglátogatta és Ferencz József püspökkel, leány és más ismerőseivel élénk levelezést folytatott. Leveleiből a gyönyörü stilus és a bölcs megfontolás, a nemzetek közötti viszony éleslátása tündöklött. Háza a magyar leányok és fiuk otthona és találkozója volt. Azt a meleg szeretetet, azt a gyöngéden előrelátó kedves figyelmet, amiben magyar unitárius barátai részesültek, nincs szó kimondani. Politikai belátása és tájékozottsága meglepő volt s akaratereje élete végéig mindent legyőző. Az utóbbi években többször gyöngélkedett, de a mult ősszel 58 évi jubileumán mondott beszéde mindenkit meglepett a gondolatok tisztaságával és erejével. Legjobb barátja, Miss Hill, igy nyilatkozott az emlékére rendezett postamissziói közgyülésen: „Miss Tagart legtöbbünknél fiatalabb volt a jónak és szépnek fölismerésében és szeretetében; erősebb volt hitben, szeretetben és reménységben és az élet nagy kérdései iránti érdeklődésben“. Halála előtt csak négy napig gyengélkedett és élete 89-ik évében csendesen elaludt. Temetésén Erdélyt és Magyarországot dr. Boros György képviselte. Ugyanő a Postai Misszió közgyülésén rövid emlékbeszédet mondott magyar barátai nevében, kik között bizonnyal legmélyebben fájlalja ifjukori barátja és igaz tisztelője Ferencz József püspök. *Boros György.*

Az Unitárius Nőkszövetségének 1925.-i nemzetközi tudósitásából olvassuk, hogy Csehszlovákiában, Prágában nemcsak általában az unitárius mozgalom hódit meg ezreket, hanem a nők is állandó éber tevékenységet fejtenek ki dr. Capekné vezetése s Wellerné közremüködése mellett a társadalmi nyomoruság enyhitésében. — Az angol Unitárius Nőkszövetsége, valamint az amerikai is résztvett a Társaságok 100 éves jubileumán, hol Franciaországból Madame Loyson jelent meg (Londonban). Még a távoli India is be van kapcsolva az Unitárius Nőkszövetségébe. — Németország és Hollandia területén is van ilyen mozgalom s csak sajnálni lehet, hogy a Kölnbe tervezett kongresszust a megszállás miatt az idén nem tarthatják meg. — Olaszországban, különösen Turinban, müködik egy liberális Nőszövetség s igy remélhető, hogy itt is éreztetni fogja áldásos hatását a felvilágosult nők tényked ése. — Magyarországon és Romániában (Erdélyben) élénk munka folyik a Nőkszövetségében az unitáriusok között. Különösen Kolozsváron a szegények, elesettek, özvegyek és árvák ügyét karolták fel. — A Nőkszövetsége nemzetközi bizottságának elnöke Amerikában Martha Everett St. John s a mi levelezőnk évek óta dr. Kauntzné Engel Ella őnagysága.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

Missziói munka.

Az unitáriusok nagy ünnepei.

Tul az Oceánon és Londonban hatalmas és gyönyörü ünnepségek voltak. Május hónap 12-től 19-ig Bostonban, junius 2—6-ig Londonban zajlott le a nagy esemény. Kétszáz esztendő vonult el lelki szemeink előtt. Egyik a mult, másik a jövendő. Arról beszéltek az adatok és az emlékek, erre fényt és gondolatot vetitett a a messziláto és tervező lélek.

A két ünnepséget bizonyos rokonvonások tették élvezetessé. Legfőbb az a csodás esemény, hogy egy esztendőben 1825-ben egy napon május 25-én alapitották a két ünneplő társaságot az Amerikai és a Britt és Külföldi Unitárius Társulatot. Még a nevök is egy. Az amerikait Channing imája nyitotta meg.

Munkásságuk erőkifejtésben egyforma, de eredményben nagyobb az amerikai, mert ott szabadabb volt a mozgás. Angliában az uralkodó Anglikán egyház mellett nehéz volt a terjeszkedés. Az amerikai belső harcokat vivott. A szabadelvüek Parker vezetése alatt gyors haladást kivántak. Az angolok az anglikán egyház papjaival 1839-ben a hires Dr. Martineau vezetése alatt Liverpoolban hatalmas és diadalmas dogmai harcot vivtak meg.

Ez után inkább a belső szervezkedésre, a munka kiterjesztésére forditotta figyelmét egyik ugy, mint a másik. A jubiláris ünnepen diadal érzetével mondhatták el „ama nemes harcot megharcoltam és most már teljes bizalommal tekinthetek a jövőbe.“

Mi biztositja a jövőt számunkra? 1. Az egyházi intézmények, melyek együttvéve az illető országot teljesen behálózzák. Amerikában három teológiai akadémia (Harvard, Medville, Berkeley). Angliában szintén három. (Oxford, Manchester, Carmarchen). Vasárnapi iskoláik, melyek mindenik gyülekezetben nagyszámu nőt és férfit foglalkoztatnak önkéntes tanitókul. Conferenciáik, melyek a társulat mellett müködtek ezideig. Az amerikai beleolvadt az A. U. Társulatba.

A világiak szövetsége, a Nőkszövetsége, az Ifjak Keresztény Társasága, számos jótékonysági intézet. Ezek és amazok lehetővétették, hogy nagy kiterjedésü, hatalmas munkásságot folytassanak hazájukban és a külföldön is. Tehát szervezeteik biztositják jövőjüket. De nemkevésbbé:

2. Tagjaik. Nem beszélnek milliókról, de az ünnepi közgyülésen megjelent sok száz férfi és nő mindenkit meggyőzött arról, hogy közöttük egyforma erős meggyőződés, áldozó és munkás készség uralkodik, ami kiterjed milliókra.

Ehhez gondoljuk hozzá, hogy a két állam unitáriusai között kölcsönös egyetértés és segitő munka foly.

Az amerikai ünnepen részt vett számos nem unitárius kiküldött, közöttük első helyen az universalisták, majd a szabadelvü keresztények és zsidók.

Az amerikai hatását nagyon fokozta az a tény, hogy az Egyesült-Államok mai elnöke és volt elnöke Taft táviratilag üdvözölték, Mastaehusetts Állam feje és Boston főpolgármestere személyesen megjelentek és magasztaló beszédek kiséretében hajtották meg lobogójukat az unitárisok előtt, akik fölbecsülhetetlen szolgálatot tettek az Egyesült-Államok kulturális és humanitárius haladása megvalósitásában. Az amerikai federális (szövetkezett) egyházak képviselője után negyedik helyen Erdély képviselője dr. Boros György, utána Józan Miklós Magyarország képviselője mondották el egyházaik nevében üdvözletüket. Londonban más beosztással, hasonlóan tolmácsolták az erdélyi és a magyar testvérek üdvözletét. Midőn Bostonban az erdélyi képviselő fölállt, az egész gyülekezet fölállva fogadta az ős anyaegyházat.

Egész nap a mult emlékének és a közeliek meg távoliak üdvözlő beszédeinek volt szánva.

Mind a két gyülésen az ünnepi egyházi beszéd volt a főérdeklődés egyik kiváló tárgya. Az amerikait Frothingtom bostoni, az angolt Wetherall londoni lelkész tartotta. Mindkettő nagyszerüen beillett a nagy ünnep homlokterébe.

Oly tömött egymásutánban következtek papiak, világiak, nők, ifjak és számos más szövetkezetek terjedelmes programmal elhalmozott gyülései, hogy egy kis tudósitás keretében csak annyit modhatunk: mindenik emelte az ünnepi hangulatot.

Aki figyelemmel kisérte, arról győződött meg, hogy ezeknek az unitárius fényes jövő kinálkozik. *Dr. Boros György.*

Unitárius misszió.

Az unitárius theol. akad.-i ifjuság Dr. Kiss Elek dékán és Dr Varga Béla tanár vezetése mellett junius 28-án Abrudbányán teljesitett missziói munkát. Útő Lajos ének- és zenetanár theol. dalárdája élén ujabb sikereket aratott s Pataki András várfalvi lelkész megint megmutatta, hogy az Egyházért dolgozni s az ifjusággal együtt munkálni a lelkész nemes hivatása.

D. e. az unitárius templomban istentisztelet volt, mikor Dr. Kiss Elek prédikált s hirdette a nagyszámu közönségnek, hogy Abrudbányán minden magyarnak és minden unitáriusnak az erdélyi szellem prófétájának kell lennie s hinnie kell abban, hogy a szeretet ujjá alkotja a világot.

Lőrinczy Géza lelkeszjelölt imádkozott s a theol. ifjuság énekelt.

A d. u. $^1/_2$7 órakor kezdődő vallásos estélyen Kádár Lajos imája után az ifj. dalárda éneke mellett szavalt Reich Erzsébet, Török Elek, Lőrinczy Géza; énekszólót adott elő Ürmösi Gábor énekvezér. Dr. Varga Béla szabadelőadást tartott s különösen Emerson magasztos gondolataival kötötte le a kiválóan nagy közönség figyelmét, majd pedig S. Nagy László iró olvasta fel az Aranyos meséje c. bájos iratát.

Fazakas Béla lelkész zárta be az ünnepséget s a közönség azzal az érzéssel távozott el, hogy az unitáriusok egy valláserkölcsi gondolatokban, tényekben, valamint kulturális értékekben gazdag napot szolgáltattak az egész közönség részére, kik között nagyszámu román intelligencia is volt jelen.

Este táncmulatságban gyönyörködtek az ifjak.

Hálával gondolunk vissza a lelkészre, a lelkésznére s a gondnokra, kik mindent megtettek a siker érdekében. Raffay bányafőtanácsos, Dr. Veress közjegyző, Sófalvi erdőmérnök, Dr. Nemes József urakra s másokra, kik jóságukkal lehetővé tették e missziói nap sikerét.

A társaság, melyben Patakfalvi Zsigmond kolozsvári unitárius tanitó is részt vett, megnézte a verespataki aranybányát s nagy része a Detonata hegyet is.

A köszönet és hála szava mellett ama reményünknek adunk kifejezést, hogy a személyes érintkezés révén minden hivatásos unitárius férfi és nő megteszi kötelességét vallás-erkölcsi életünk kiépitése céljából.

Csókfalván — értesülésünk szerint — pünkösd harmadnapján nagyszabásu harangszentelés volt az unitárius egyházközségben. Harangszentelési beszédet Csifó Salamon theol. tanár mondott igen nagy hatással. A vidékről igen sok református lelkész is jelen volt az ünnepségen. Itt emlitjük meg, hogy Raffay Sándor luth. püspök ur 10.000 leut adományozott az ide való unitárius egyházközségnek. Raffay csókfalvi születésü.

Dicsőszentmártoni egyházközségünk Gvidó Béla esperes úr vezetése alatt unitárius theol. akad. ifjaink konviktusi segélyezéséhez 3377·50 leuval járult hozzá. Mélyen sajnáljuk, hogy jelen számunkban a névsort nem tudtuk leközölni; de addig is, amig ezt tehetjük, hálás köszönetet mondunk mindazoknak, akik szivesek voltak a theol. akad. segélyére jönni s kérjük tisztelt olvasóinkat, ilyen irányu támogatással sziveskedjenek a jövő iskolai évre vonatkozóan is megkönnyiteni lelkészképzésünket.

A fogarasi unitáriusok örökké emlékezetes szép napot töltöttek el junius hó 14-én, amikor első lelkészüknek, Árkosi Tamásnak körükben végzett 13 esztendei érdemes lelkipásztori munkájáért hálájukat és köszönetüket azzal fejezték ki, hogy a szeretett lelkipásztor arcképét az utókor számára is megörökitve, egy szép ünnepség keretében a lelkészi irodában elhelyezték. Az ünnepélyen jelen volt az ünnepelt lelkipásztor is, akit három esztendő multán is, mióta eltávozott körükből, régi hiveinek meleg szeretete és megbecsülése vett körül. Ahol a pásztor és nyáj lelkiközösségben élnek, kölcsönösen megbecsülve egymást: ott a mostoha idők vihara sem tud rombolni a hitéletnek kies mezején és ott biztosan épül az Istennek országa.

Adományok. Péterfi Dénes-emlékalapra a Theol. Akad.-nál főt. Ferencz József püspök ur 300, Székely Tihamér 300, Lőrinczi Domokos 100 leut adományozott. Hálás köszönettel vettük. — A Theol. Akad. ifj. konviktusi segélyét Bedő Árpád lelkész 200 leuval növelte.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

Egyleti élet és munkásság.

Lelkészi továbbképző előadások és megbeszélések.

Az általános unitárius lelkészkör f. évi szeptember 1., 2., 3. napján Székelykereszturon az unitárius főgimnázium helyiségében továbbképzésre szánt tudományos és gyakorlati irányu előadásokat rendez az alábbi terv szerint:

Szept. 1.-én:

D. e. 8 órakor: 1. Istentisztelet bibliamagyatázatokkal. Ütő Lajos sz.-kereszturi lelkész.
2. Elnöki megnyitó. Kovács Lajos elnök.
3. A modern vallásbölcselet problémái. Dr. Varga B.
4. Az unitárius lelkész helyzete és szerepe külföldön. Dr. Boros György.
5. Védekezés a szekták ellen. Antónya M. lelkész.

D. u. 4 órakor: Hitéletünk elevenitése. Marosi Márton lelkész.
A hivek egyházfegyelmezése. Antónya M. lelkész.

Szept. 2.-án:

D. e. 8 órakor: 1. Istentisztelet bibliamagyarázattal. Ifj. Sándor G.

2. Főbb jellemvonások a kereszténység történetében a hegyibeszédtől Szt. Ágostonig. Csiló Salamon.
3. Az ó-testamentum értékei. Dr. Kiss Elek.
4. A németországi vallásos élet jelen állapota. Benczédi Pál.

D. u. 4 órakor: Liturgiánk reformja. Keresztesi Dénes lelkész. Niebergall Frigyes nézetei a hitoktatás reformjáról. Dr. Varga Béla.

Szept. 3.-án:

D. e. 8 órakor: 1. Istentisztelet bibliamagyarázattal. Biró I. lelkész.
2. A Krisztustan a XX. században. Gálfi Lőrincz.
3. Unitárizmus és összehasonlító vallástudomány. Dr. Kiss Elek.
4. Missiónk. Dr. Boros György.

D. u. 5 órakor: Ünnepélyes Istentisztelet a templomban. Egyházi beszédet mond: Keresztesi Dénes.

Este a székelykereszturi egyházközség müsoros estélye.

Midőn ez előadásokra a lelkészkör összes tagjait és minden érdeklődőt ezuton tisztelettel meghivok, jelezni kivánom, hogy elszállásolásról és közös, lehetőleg olcsó étkezésről gondoskodva lesz. Akik elszállásolásra számot tartanak és a közös étkezésben résztvenni óhajtanak, legkésőbb augusztus 1-ig jelentkezzenek Ütő Lajos székelykereszturi lelkész afiánál. Kedvezményes vasuti igazolványokért a lépést megtettem.

Brassó, 1925. junius 25.

Kovács Lajos
lelkészköri elnök.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

Egyházi és iskolai mozgalmak.

A számvitel szerepe és fontossága az egyházi vagyonkezelésben.

A számvitelnek minden gazdasági közigazgatás lelkiismeretét kell képeznie. Igy fogja egész egyházi társadalmunk megszokni, hogy a gazdaság helyes vitelének és kezelésének legelső feltétele a vagyonnak és változásainak számszerü rendben tartása. Csak is a számviteli ismeretek népszerüsitésével érhetjük el, hogy azzal ne csak a vagyont kezelő és ellenőrző számvevő, hanem iurisdictióval biró olyan egyén is megbarátkozzék, ki a kezelésnek, ha nem is közvetlen ellenőrzésére, de felügyeletére van hivatva. Ezáltal széltében-hosszában suttogó sok szennyes gyanunak elejét lehetne venni, ez a társadalom rétegeire megnyugtatólag hatva, bizalmat keltene a vezetők iránt. Meg van ez az érzéketlenség a saját vagyon és gazdaság rendbentartásánál is. Igazán elmondhatjuk a francia iró Bannstettennel, hogy „az emberek többsége se nem fösvény se nem pazar, hanem egyszerüen vagyonával, szükségeivel

s az ezek fedezésére szolgáló eszközökkel nincs tisztában. Az a szokás, hogy számokban lássuk mit veszünk be, vagy adunk ki, visszatartana fösvényt és pazart oly ballépésektől, melyek mindig bűnben vagy nyomorban végződnek."

A gazdaságvitele, különösen jogi személyeknél minők az egyházak és egyházközségek, hol megbizásból vitt gazdálkodás van, feltétlenül megköveteli az ellenőrzést. Szükséges tehát oly intézményeket létesiteni, melyek a gazdaságban előfordulható minden tévedést és visszaélést lehetőleg előre lehetetlenné tesznek, ha mégis előfordulnak: ezeket utólag biztosan felfedezik.

Ezek a számvevőségek.

Az ellenőrködés ezért müködésének idejére való tekintettel két részre oszlik: u. m. előzetesre (preventiv) és utólagosra (detektiv). Az első a vagyonváltozások tettleges végrehajtásának, kezelésének foganatositását; a második magasabb természetü szakismeretek segélyével gyakorolható ellenőrködést jelenti.

Valamint a gazdálkodásnak legelső feltétele a gazdaságnak lépésről lépésre, előzetesen és utólagosan való megismerése; úgy az ellenőrzésnek is a gazdaság vitelét úgy kell ismernie, mint magának a gazdálkodónak. Ezen ismeretek megszerzésének egyedüli módja a számtartás, mely megvilágitja a gazdálkodást.

Ott, hol nem maga a tulajdonos, hanem annak megbizottja gazdálkodik, mint az egyházaknál, egyházközségeknél, iskoláknál stb. a gazdálkodónak minden állitást, minden tételt hiteles okmányokkal és más elfogadható bizonyitékokkal igazolni kell, és ki kell mutatnia gazdálkodásának törvényszerüségét, hogy előre meghatározott szabályok szerint járt el. Ezen igazolás után lesz a számvitelből számadás, melyet a számonkérésnek kell megelőznie és számvételnek kell követnie.

A számtartás a gazdálkodás ellenőrzésének egyúttal támasza is. A gazdálkodás támogatása céljából az elhatározott, vagy jogilag is megállapitott vagyonváltozást nyilvántartásba veszi: ez által nyomást gyakorol a gazdálkodóra, hogy a már megtörtént elhatározás és megállapitott jog értelmében járjon el. Igy hat közre a számtartás a gazdaságban támogatólag és segitőleg, és teszi lehetővé az előzetes ellenőrzést. És pedig annak számviteli része az, mely tényleg támogatja a gazdálkodást. Azt mondhatjuk, hogy a számtartás valódi delejtűje a vagyonnak, mert ez mutatja meg a gazdálkodónak, hogy kiadásait hol szállithatja le, és bevételeit hol emelheti. Jól mondja egy iró, hogy a „számtartás kedvező szerencsében jólétünk tükre, balszerencsénkben becsületünk védőpajzsa". A számvevőség saját hatáskörében hatósága nevében, lefelé számot kér és vesz, otthon számot visz és hatóságával együtt felfelé számot ad. Ezért a függetlenséget igénylő ellenőrzés gyakorolhatása céljából a hatóság mellé; ellenben a gazdálkodást támogató müködésben (administrativ számvevői segédszolgálat) a kormányzó hatóságnak alá van rendelve. Igy állitotta be ezt a magyar állam

az 1897. évi XX. t.-c. 87. §-ában foglalt, valamint a vármegyei számvevőségi szolgálat tárgyában alkotott 1902. évi III. t.-c. 4. §-ában lefektetett rendelkezéssel és az 1897. évben kiadott államszámszéki utasitás 223. §-ában felvett intézkedéssel, de igy minden müvelt nyugati állam. A számvevőséget tehát az egyetemes egyház számtartóságának, iránytüjének kell tekinteni, melynek úgy az előzetes, mint az utólagos ellenőrzés tekintetében a kormányzó hatóságtól függetlennek kell lennie, mert elképzelni sem lehet, hogy egy szerv, mely hivatva van birálatot mondani a vagyonkezelő és ellenőrző személyek és testületek müködése felett s azok számadási tételei jogosultságának és valódiságának birálatát kell végeznie, tehát a számvitel terén mint biró teljesiti kötelességét, úgy az előzetes, mint az utólagos számviteli ellenőrzés valamint fegyelmi tekintetben is azon hatóságtól függjön, melyet ő a vagyonkezelés terén ellenőrizni köteles.

Megvallom, hogy kezdő hivatalnok koromban nekem is különösnek tetszett, hogy az ellenőrzési jog terén az előbb hivatkozott törvények a számvevőséget az igazgatási és kormányzási hatóság fölé rendelik és fegyelmi tekintetben ezek joghatósága alól teljesen kivették, de amint jobban és mélyebben megismertem az állami életnek vagyonkezelési technikáját, mindinkább meggyőződtem a törvényhozásnak ezirányu mély bölcsességéről és beláttam, hogy az másképpen nem lehet.

Kétségtelen, hogy a szabályzat-tervezetek, ha törvénnyé válnak, rendet teremtenek a gazdaságban, de csak akkor, ha azoknak végrehajtása szakkezekbe kerül. Nem kétlem, hogy papjaink értelmi képességük tudatában, az egyházközségek pénzkezelési és számviteli szabályzatának végrehajtásánál önzetlenül fogják támogatni a központi számvevőséget egyetemes egyházunk érdekében.

Németh Albert.

Dr. Boros György egyházi főjegyző a napokban érkezett vissza utjáról. Junius hó 21-én, vasárnap, a kolozsvári templomban nagy közönség előtt számolt be nehány benyomásáról, melyeket a külföldi vallásos mozgalmakról szerzett. Dr. Kiss Elek szintén megérkezett még pár nappal azelőtt. Ő külföldi utját — értesülésünk szerint — egy kis füzetben fogja rövidesen az érdeklődők elé bocsátani.

A marosvásárhelyi D. F. fiókegylet junius hó 7-én rótta le kegyeletes háláját a székely népdalgyüjtő és költő halálának 50-ik évfordulója alkalmával, amikor is lelkes elnöke, dr. Sárkány Miklósné úrnő fáradságot nem ismerő buzgóságával nagyszámu hallgatóság jelenlétében Kriza-ünnepélyt rendezett, melyen különösképpen a nőközönség mutatott meleg érdeklődést. Az alkalmi ének elhangzása után elnöknő szivélyesen üdvözli a szép számban összejött érdeklődő közönséget s rámutatva nagyjaink iránti kötelességeinkre, az ünnepélyt megnyitja. A szelidhangu, de lelkesitő beszéd

megtalálta a sziveket. Wolf Erzsike k. a. „Kriza“ cimü költeményt szavalta érzéssel, értelemmel. Rédiger Géza lelkész felolvasásában kegyeletesen emlékezik meg Kriza Jánosról. A Stants Irén, Nagy Klári és Nagy Irma k. a. szavalatát, valamint Nagy Icuka monológját megtapsolta a hallgatóság. „Rózsakirályfi“ meséjét felolvasta Zsigmond S. úr, ki a székely beszéd dialektusát hűen utánozva, a mesében kifejezésre jutó székely furfanggal és észjárással ugyancsak derüs hangulatot keltett. Szalay Tibor úr müvészi csellójátékával gyönyörködtette a hallgatóságot. Elnöknő megköszöni a közremüködők fáradságát, a közönség meleg érdeklődését, az ünnepélyt bezárja. — *L. Zs.*

A budapesti Dávid Ferenc Ifj. Egyesület Kriza-emlékünnepélye. Nagynevü költő-püspökünk emlékének a bpesti D. F. ifj. egyesület és az egész budapesti unitárius közönség méltó kegyelettel áldozott május 23.-án. Nagyszámu, előkelő közönség előtt folyt le az evangélikusok dísztermében az az irodalmi estély, amelynek müsorán a legjobb nevü müvészek és előadók szerepeltek. Megnyitó beszédet Biró Lajos budapesti lelkész tartott méltó emléket állitva Krizának: az embernek. Lénárt Klára hegedümüvésznő óriási hatást ért el Bruch Hegedüversenyének 3. tételével. Az ünnepi előadást Dr. Solymossy Sándor egy. magántanár tartotta, aki Krizának és a népballadának elsőrangu kutatója és ismerője. Énekelt még Heller Mária énekmüvésznő, szavalt Sz. Tompa Márton hatásosan, erdélyi zamattal. Az ünnepséget Szabó István ifj. egyesületi elnök szavai zárták be. Itt emlitjük meg még azt is, hogy Budapest magyar közönsége, vallás különbség nélkül, más egyesületi körökben is megemlékezik a Vadrózsák gyüjtőjéről.

Székelykereszturi főgimnáziumunk igazgatósága f. é. május 24-én tartotta meg az intézet jóltevői emlékére öt évenként rendezni szokott hálaünnepélyt. Ez alkalommal a hálaünnepélyt Mihály János néhai felügyelő gondnok emlékének szentelte, akinek öntudatos székely kulturtörekvéseit s a régi gimnázium épitésének és kifejlődésének történetében elévülhetetlen érdemeit Péter Lajos főgimn. tanár méltatta alapos müvelődéstörténeti megvilágitásban. Felelevenitve láttuk az emlékbeszéd során azt az áldozatkészséget, amelyet a székelység kifejtett ezen müvelődési központ létesitésében. A gyüjtést e célra legfáradhatatlanabbul Mihály János Udvarhelyszék egykori királybirója és a gimn. inspektor-kuratora végezte, aki peres feleinek gyakran mondta ez emlékezetes szavakat: „Van nekem egy szegény leányom, aki még beteges is, de lábbadozni kezdett; az engemet illető, vagy a számomra járandó dijat annak utalványozom, küldjék hozzá, kedvesen fogja venni“. Az ő fáradhatatlan lelkesedése folytán épült fel az unitáriusság és székelység adományaiból a régi gimn. első kőépülete. A hálaünnepély fényét nagyban emelte id. báró Daniel Lajos isk. felügyelő gondok úr jelenléte, ki hosszabb idő óta most újból meglátogatta az intézetet. Lelkes szavakkal nyitotta meg az ünnepélyt s hangsulyozta, hogy

a székely nép egyházunknak és müvelődésünknek azon erős alapja, amely fáradhatatlan áldozatkészséggel emelte fel a multban az alma mater kőfalait s akire a jelenben is támaszkodhatunk. — Lőrinczi István vallástanár magas szárnyalásu imája emelte áhitatra a jelenlevők lelkét; Imre Lázár VIII. o. t. elszavalta Józan „Jóltevők emlékére“ c. költeményét; Ürmössi Gyula VII. o. t. pedig Reményik „Templom és iskola“ c. versét; a főgimnázium énekkara három alkalmi énekszámmal szerepelt Lőrinczy Géza tanár vezetésével. A hálaünnepélyt Gálfalvi Sámuel igazgató zárta be emelkedett beszéd keretében; a gimnázium küzdelmes történetét s az unitárius multat önfeláldozó, dicső emlékü vezetőivel valóságos apostolok cselekedeteinek jelentette ki, amiből a jövőre nézve is erőt kell meritenünk. *B. J.*

Erdélyi könyvek. Marosvásárhelyt, az ősi székely városban, megjelent az első erdélyi Könyvtár-sorozat, az „Erdélyi Könyvbarátok Társaságá“-nak tiz első könyve. Egyszerü, szerény köntösben adták elénk, nincs rajta disz, aranyozás, nem meritett papiron és nem ünneplő gunyában jött, de ünnep kell hogy legyen a szivekben, mert tiz kötet erdélyi magyar könyvnek a megjelenése egyszerre vallomástétel kulturánk, őserőnk, jövőnk mellett. — A könyvtársorozat érdemes szerkesztője Morvay Zoltán. Kiadója Révész Béla s mind a tiz kötet előzetes megrendeléssel 100 lejbe kerül. Az első sorozatban Gyallay Domokosnak is megjelent egy novellás kötete. Rendelje meg ezeket a könyveket. — A kötetek vaskosak, irodalmi szempontból is értékesek. A válogatást jövőre is figyelmébe ajánljuk a kiadónak. *(snl.)*

Szindi egyházközségünkben pár év óta igen szép egyházi élet indult meg. 1923 karácsony első napjának estéjén egy gazdagon diszitett karácsonyfa várta felekezeti iskolánk 36 növendékét, az alája izlésesen elhelyezett karácsonyi ajándékokkal, melyből minden növendék egyenlően részesült. A gyermekek alkalmi énekek és szavalatok, valamint a „Karácsonyfa“ c. kis szindarab előadásával, oly élvezetes estét szereztek, a teljes számban megjelent hiveknek, amilyenben nem igen volt részük. 1924 karácsonyán a hivek az előbbinél talán még gazdagabb és diszesebb karácsonyfával lepték meg a kisdedeket, kik ez alkalommal „A báli ruha“ és „A jó cselekedet“ c. szindarabokat játszták el ügyesen. Nemcsak a gyerekek, de az ifjuság is tevékenykedett a maga müvelésében; 1923 augusztus havában „Kincses fazék“ c. vigjáték előadásával nem egyszer fakasztották nevetésre a hallgató közönséget, mig Fülöp Viola a „Kis gazdasszony“ c. monologgal bilincselte le és ragadta magával a vidékről és Tordáról is megjelent nagyszámu közönséget. Fenti programmal egybekötött táncestély több mint 2000 L tiszta hasznot hajtott a templomalap javára. 1924. évi vizsgálószék alkalmával Szász Róza, Fodor Erzsike és Szász Miklós gyönyörködtettek szavalataikkal, mig az ifjuság többi tagja énekszámokkal kedveskedett. 1924. szeptember havában „A falu rosszá“-t adták elő mükedve-

lőink; 1000 leu anyagi és megmérhetetlen erkölcsi hasznot hozott egyházközségünknek. Kriza püspökünk halálának 50 éves évfordulóját azután megünnepeltük. Csak Isten áldása kell s hisszük, hogy megújulunk, hisszük, hogy el nem veszünk, hanem előre és előre haladunk. *L. B.*

Dr. Hintz György és neje adománya. Dr. Hintz György gyógyszerész ur és neje sz. Boros Gabriella úrnő a folyó évi konfirmáció alkalmából, leányuk: Hintz Éva konfirmálásának emlékére a kolozsvári unitárius templom részére egy igen értékes, szép és müvészi kivitelü batikolt selyem Urasztal-teritőt adományoztak. A teritőt a feliratokon kivül több müvészi kivitelü kép is disziti, amelyek a Jézus életéből ábrázolnak nevezetesebb mozzanatokat. Találjon kedvet a szives adomány az Úr előtt, szerezzen örömet és megnyugvást az adakozóknak s buzditson másokat is hasonló jótékonyságra! *Ürmösi Károly esperes lelkész.*

Az uj nyugdijszabályzat végrehajtásával kapcsolatos munkálatok iránt való érdeklődés folytán a magunk részéről is tájékoztatni kivánjuk az érdekelteket, hogy bejelentő lapjukat és annak a saját és hozzátartozóik születési idejét, valamint a házasságkötés idejét igazoló okmányokat adják be, mert ezek késedelmes beadása miatt már is tovább huzódtak a nyugdijintézet megszervezési munkálatai, semmint kellett volna s e miatt a munkálatok szabályszerü menetét akadályozó késedelmeskedők ellen kénytelen volt a nyugdijbizottság az utolsó üléséből rendbirság alkalmazását kérni s ugyanez fog történni azokkal is a legközelebbi ülésen, akik emlitett kötelezettségeiknek csak részben tettek eleget, mert most következik a „Törzskönyv“ végleges összeállitása a nyugdijjogososultság megállapitása és járandóságok kiróvása után. Arra is felhivjuk a lelkész urak figyelmét, hogy a nyugdijbizottság a tanitók és kántorok nyugdijjogosultságának megállapitása és a járadékaik kiróvása iránti munkát is bevezette s ez ügyben 237—1925 sz. alatt minden lelkészhez felhivást intézett, ennek folytán sziveskedjenek az erre szóló jelentéseket — még abban az esetben is a negativ jelentést mielőbb beküldeni, ha egyházközségükben sem tanitó sem kántor nincs is, aki a nyugdijintézetnek akár kötelezett, akár jogositott tagja lehetne, mert ezáltal a bizottság munkáját igen megkönnyitik, mert igen sokaktól nem méltányolt és át nem látható fáradtsággal és nehézségekkel való küzdelemmel jár a nyugdijintézet müködésbe inditása s e jelentések késedelmes beadása vagy elmaradása megint olyan akadály lesz, ami kellemetlen következményeket von maga után.

Péterfi Dénes-emlékalap. A kolozsvári unitárius egyházközség folyó évi május hó 16-án tartott közgyülésében néhai nagynevü és kedves emlékü papja emlékére egy emlékalap létesitését határozta el s ez emlékalapot az egyházközség 2000 leu adományával be is inditotta. Amidőn ezt közhirré teszi: a néhainak volt tanitványait, tisztelőit, jó barátjait és ismerőseit az emlékalap gya-

rapitására ezuton is kéri az egyházközség elöljáróságа. (Az adományok Hadházi Sándor egyhk. pénztároshoz küldendők be.)

Kovács József hadirokkant (Nagyvárad, Str. Ciorogariu 33) katona azzal a kéréssel fordul kolozsvári hitrokonainkhoz, hogy amennyiben valaki egy kis férőhelyet tudna neki adni szerény dijazásért, értesitse őt, mert ez esetben Kolozsvárra költöznék.

Nyilvános köszönet. Az iszlói unitárius egyházközségnek Dr. Fekete Gyula marosvasárhelyi ügyvéd úr 10 drb. új énekeskönyvet ajándékozott 500 leu értékben. Midőn e helyen is hálás köszönetünket fejezzük ki jószivü adományozónak, kérjük, hogy továbbra se szünjék meg egyházközségünk iránti szeretete. Kivánjuk a magunk és egyházközségünk nevében, hogy az Istennek áldása és szeretete legyen és maradjon jószivü adakozónkon. Boros Mózes tanitó, Kodok Lajos gondnok.

Az Unitárius Leányotthonban árva unitárius leány konviktusi segélyben részesül. A segélyért folyamodni kell a kollégium igazgatóságához. A folyamodáshoz mellékelni kell a lelkész nyilatkozatát arról, hogy árva és vagyoni viszonyai alapján rá van utalva a segélyre. Papi és tanitói árvák előnyben részesülnek.

A theol. akad., valamint a kolozsvári főgimnázium évzárója is junius 25.-én volt. Theológiai alapvizsga jun. 23.-án, szakvizsga 24.-én volt. Három új énekvezér képesitést adtunk ki Dombi Jenő, Gazdag Miklós és ifj. Hosszu Ferenc részére. Aki a Theológiai akadémia hallgatója akar lenni, folyamodását julius 20.-ig küldje be a dékánhoz (érettségi szükséges), valamint azok az egyetemi és felsőiskolai hallgatók is, kik bennlakást és esetleg kosztot óhajtanak a következő isk. évben nyerni.

Román tanfolyamot rendeznek Segesváron (Sighişoara) tanitók részére jul. 15-től auguszt. 29-ig. Tanfolyam dij 650 L. Résztvenni óhajtók sziveskedjenek pontos cim megjelölésével bővebb felvilágositásért hozzám fordulni. Sighişoara, jud. Târnava-mare. *Lőrinczi Ferenc*, igazg. tanitó.

Pilléreink. Egyleti életünkben a nők mindig jelentős szerepet töltöttek be és nemcsak gyüléseinken és előfizetőink között szerepelnek, hanem alapitó tagjaink között is helyet foglalnak s igy buzgóságukkal egyletünk munkáját nagyban elősegitik. Örökös alapitói dijat fizettek a következők: Özv. Benczur Gyuláné Budapest, dr. Boros Györgyné Kolozsvár, Farkas Albertné Magyarrégen, Gálfi Lőrincné Kolozsvár, Kisgyörgy Tamásné Bölön, Kisgyörgy Sándorné Vargyas, Sükösd Farkasné Sepsiszentkirály, Weress Jenőné, dr. Hintz Györgyné és Zagyva Istvánné Kolozsvár. Ezek közül özv. Benczur Gyuláné, Kisgyörgy Tamásné és Sükösd Farkasné nem is csak a meghatározott ötszáz, hanem 1000 leu alapitói dijat fizettek, nyilván jelezve ezáltal, hogy áldozataikkal nem csak a kivánt feltételnek akartak eleget tenni. Óhajtandó volna, hogy női alapitóink száma haladja felül a férfiakét.

Előfizetőinkhez. Igen sokan vannak előfizetőink közül, kik díjaikkal hátralékban vannak. Felkérjük ezeket, hogy hátralékaikat sziveskedjenek kiegyenliteni.

Hivatalos közlemények.

X. Emlékeztető az Unitárius Közlönyben meg nem jelent májusi és juniusi köriratokról. 926/1925 sz. Körirat lelkész afiaihoz a magániskolai állami törvényjavaslat tárgyában. Jelentések beküldésének határideje már lejárt. 140/1925. Körirat lelkész és énekvezér afiaihoz az uj énekeskönyv tárgyában. 672/1925. Körirat központi tisztviselő, teol. ak. tanár és lelkész afiaihoz az állami és egyéb adók befizetése tárgyában. 1003/1925. Körirat iskolaszékekhez Vajna-Szabó: Olvasókönyvnek az elemi iskolákból kitiltása tárgyában. 1012/1925. Körirat iskolaszékekhez az elemi iskolai vizsgák tárgyában. 1050/1925 sz. E. K. T. határozat a nyugdijintézeti járulékoknak a lelkészi és tanitói fizetésekből levonása tárgyában. 1005/1925. körirat lelkész afiaihoz, kiknek székhelyén Hangya szövetkezet van, — a szövetkezeti ünnepnap tárgyában.

XI. Sz: 980.-1925. **Körirat lelkész afiaihoz, az iskolaszékekhez és főgimn. igazgatóságokhoz.** A közoktatásügyi miniszter az Egyház Képviselő Tanácsnak a vallásügyi miniszter ur utján tett előterjesztésére hozzájárult 54505.-sz. iratában ahoz, hogy az unitárius vallású tanulók iskolai szünetet tartsanak Karácsony 3 napján, Ujév napján, Nagypénteken, Husvét 3 napján, Áldozócsütörtökön és Pünkösd első napján. E. K. Tanács ujabb előterjesztéssel élt aziránt, hogy Pünkösd harmad napját is az unitárius tanulók részére iskolai szünet engedélyeztessék. Kolozsvárt, 1925. junius hó 29-én. Ferencz József unitárius püspök.

XII. Sz: 1128.-1925. **Körirat lelkész afiaihoz.** Az Unitárius Közlöny 1924. évi márciusi számában XV. 413.-1924. sz. a megjelent körrendeletre felhivom azoknak a lelkész afiainak a figyelmét, akik az 1925. év folyamán oly szolgálati évüket töltik be, mely új korpótlék igénylésére jogositja őket. Az érdekelt lelkész afiai igény bejelentéseiket aug. 31-ig küldjék be az E. K. Tanácshoz. Kolozsvárt, 1925. junius hó 30-án. Ferencz József unitárius püspök.

VIII. 1200/1925. sz. **Körirat lelkész afiaihoz.** F. hó 6. vagy 7. napján a fenti szám alatt E. K. T. iroda egy-egy ivet küld ki lelkész afiaihoz iskolai ügyben. Az ügy nagy fontosságára tekintettel különös figyelem forditandó az egyes kérdések után beirandó adatok pontosságára. Az ivek kitöltve mulhatatlanul visszaküldendők közvetlenül az E. K. Tanácshoz a lehető legrövidebb idő alatt, legkésőbb f. hó 17-ig. Ferencz József unitárius püspök.

Szerkesztik: Dr. Kiss Elek, Pap Domokos, Pálffi Márton, Dr. Varga Béla.

Előfizetési ár: Egész évre 40 L. Magyarországra 60 L. Egyes szám ára 5 L. Akik a 40 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 500 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz.